

Др МИЉАН ГОГИЋ, научни сарадник
Универзитет Црне Горе
Историјски институт
Булевар револуције 5, Подгорица, Црна Гора
Е-адреса: miljan.g@ucg.ac.me

ЈЕДНО ДАРОВАЊЕ ФРАЊЕВАЦА У КОТОРУ ИЗ СРЕДИНЕ XIV ВИЈЕКА

САЖЕТАК: У раду се анализира садржина исправе од 4. јануара 1352. године којом Белча, супруга Трипа Буђе, са својим синовима Павлом и Џивом додјељује двије куће и један земљишни посјед Цркви Св. Николе, која се налазила у власништву фрањеваца у Котору. Припадници тог монашког реда били су заузврат обавезни да у капели Цркве Св. Николе, за душу Трипа, Белче и других покојника те породице, сваког дана служе мису.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Црква Св. Николе, фрањевци, Котор, Трипо Бућа, Белча

Доласком фрањеваца у Котор црквени живот у њему почиње да се мијења и поприма нове облике.¹ Прво индиректно присуство фрањеваца у которској средини може се препознати у були папе Александра IV из 1256. године, у којој се он обраћа вјерским старјешинама далматинских и зетских црквених средишта, укључујући ту и которског епископа. Том булом папа је дао упутства црквеним властима како да се опходе према фрањевцима и не стварају им тешкоће у дјеловању.² Директни помени фрањеваца у Котору везују се за средину седме деценије XIII вијека. У исправу од 15. септембра 1265. године, састављеној у Дубровнику и сачуваној у доцнијем препису,

¹ У оквиру организације фрањевачког реда након његовог оснивања (1217. године) простор источне обале Јадрана био је организован у протопровинцију која се називала *Croata*, али и Угарска провинција. Под њеном јурисдикцијом налазио се простор од Јадранске обале до Драве и Дунава. Ова протопровинција подијељена је 1232/3. године на два дијела, провинцију Далмацију, која се распростирала на средоземне области и провинцију Угарску која је под својој надлежношћу имала простор до Драве и Дунава. Далматинској провинцији име је промијењено 1238. године и од тада се она назива *Provincia Sclavoniae* (L. Blehova Celebić, *Hrišćanstvo u Boki 1200–1500*, Podgorica 2006, 133).

² D. Fabianich, *Storia dei Fratři minori dai primordi della loro istituzione in Dalmazia e Bosna I*, Zara 1863, 413; В. Живковић, *Религиозносћ и уметносћ у Котору XIV–XVI век*, Београд 2010, 154.

забиљежено је да су Богдан и Пичинег, синови Драга де Склепо, поклонили фрањевцима кућу у Котору. Кућа се налазила на Шурању, јужно од градских зидина. Кућа се Малој браћи поклонила на коришћење или боравак, без права на продају или давање у залог.³

Крај XIII вијека јесте доба када се може говорити о даљем учвршћивању заједница фрањевачког монашког реда на подручју зетског приморја. У оквиру излагања о краљици Јелени Анжујској и њеном ктиторству, Јакопо Колети саопштава да је на простору Гурдића 1288. године саграђен самостан са црквом посвећеном Св. Фрањи.⁴ По казивању аутора црквене историје Балкана, краљица Јелена је, исте године (1288) када и у Котору, саградила фрањевачке манастире у Бару, Скадру и Улцињу.⁵ Поменуто *Provincia Sclavonia* ради лакшег управљања подијељена је на четири кустодије, од којих је дубровачка кустодија 1283. године обухватала и заједнице фрањевачког реда у Котору, Бару, Улцињу и Драчу.⁶

Један до сада мало познати документ даје нове податке о присуству и дјеловању Мале браће у Котору средином XIV вијека. У питању је исправа од 4. јануара 1352. године, сачувана у препису у трансумпту, у рукописном зборнику који се под сигнатуром *I. d 54* чува у Рукописном одјељењу Архива ХАЗУ у Загребу. После текста исправе налази се забиљешка да је исправа преписана из књиге ректора и провидура Лоренца Саламона, за којег се зна да је своју дужност вршио у периоду 1542–1544.⁷ Њен садржај односи се на даривање које је капели Цркве Св. Николе учинила Белча, жена Трипа Буђе, са својим синовима Павлом и Џивом. Ово даривање које је учинила Белча до сада је било познато преко кратке биљешке коју је, у оквиру казивања о Цркви Св. Николе, оставио Иво Стјепчевић. Он га ставља у 1353. годину,

³ I. Stjepčević, *Katedrala Sv. Tripuna u Kotoru*, Kotor 1940. (= прештампано у: *Arhivska istraživanja Boke Kotorske*, Perast 2002, 11–105, 70; В. Живковић „Проповеднички редови у касносредњовековном Котору”, *Историјски часопис* L (2003), Београд 2004, 67–85, 71; L. Blehova Čelebić, *Hrišćanstvo u Boki 1200–1500*, 133–134, 449–450. О присуству фрањеваца у Котору током седме деценије XIII вијека свједочи и податак да је 1268. године папа Климент IV именовано Тома Бисилијевог Которанина за прокуратора и синдика провинције Склавоеније (V. Lupis, *Franjevački samostan Sv. Klare u Kotoru*, Dubrovnik 2012, 11).

⁴ D. Farlati, J. Coleti, *Illyricum sacrum VI*, Venetiis, 1800, 440; I. Stjepčević, *Katedrala Sv. Tripuna u Kotoru*, 70; L. Blehova Čelebić, *Hrišćanstvo u Boki 1200–1500*, 134.

⁵ D. Farlati, J. Coleti, *Illyricum sacrum VI*, Venetiis, 1800, 440, VII, 12–13, 44, 59, 188, 309; Г. Суботић, „Краљица Јелена Анжујска – ктитор црквених споменика у Приморју”, *Историјски гласник* 1–2, Београд 1958, 138–140; В. Живковић, *Проповеднички редови у касносредњовековном Котору*, 71–72; L. Blehova Čelebić, *Hrišćanstvo u Boki 1200–1500*, 134. У рукописном зборнику који се под сигнатуром *II b 21* налази у Рукописном одјељењу Архива ХАЗУ налази се податак о наведеној ктиторској активности краљице Јелене Анжујске. На маргини, дуж тог текста, вертикално, другим рукописом и мастилом записано је “*falsum*” (*II b 21*, 153.).

⁶ В. Живковић, *Проповеднички редови у касносредњовековном Котору*, 71–72; L. Blehova Čelebić, *Hrišćanstvo u Boki 1200–1500*, 134. У овом периоду као истакнути припадник фрањевачког монашког реда у мартирологију овог реда под 7. децембром помиње се Мартин Которанин, који је био познат по активностима сузбијања крстјана у Босни. Настрадао је око 1300. године у мисији код кримских Татара (V. Lupis, *Franjevački samostan Sv. Klare u Kotoru*, 12.)

⁷ Архив ХАЗУ у Загребу, Збирка хрватско – латиничких рукописа и кодекса, *Memorie sulle Bocche di Cattaro concernenti il Culto*, I. d 54., св. I, Странице у рукопису нијесу сигниране. У Историјском архиву града Котора нијесмо могли ући у траг поменутој књизи провидура Лоренца Саламона, из које је учињен наведени препис.

иако у документу одакле је преузео тај податак стоји да је даривање било 1352. године.⁸

Црква Св. Николе коју је саградио Трипо Бућа додијељена је 17. априла 1453. године Братовштини Светог Николе морнара, о чему говори текст уговора који се налази у Статуту те братовштине из 1463. године, због чега се она обично назива Црквом Св. Николе морнара. У том документу каже се да се налазила у улици Св. Агате.⁹ Црква је била смјештена између данашњих палата Пима и Бизанти. Анализом њених остатака констатовано је да се радило о једнобродној грађевини са апсидом. По свом изгледу припадала је типу которских цркава којем припадају Св. Лука, Св. Марија Колеђата, Св. Ана.¹⁰ Иначе, култ Св. Николе био је нарочито распрострањен у Котору, о чему свједочи то што је у њему постајало најмање пет цркава посвећених овом светитељу.¹¹

Исправом која је забиљежена 4. јануара 1352. године у Котору, Белча, жена покојног Трипа Буће, заједно са синовима Павлом и Џивом, при чему

⁸ Податак о поменутом даривању Иво Стјепчевић је преузео из забиљешке о овој цркви, коју је 22. XII 1605. године сачинио бискуп Анђело Баронио, приликом канонске визитације тој цркви. Которски бискуп овај податак преузео је, по свему судећи, из преписа исте исправе која се доноси у нашем раду. За тај препис исправе Анђело Баронио наводи да је у посебној књизи забиљежен 31. октобра 1543. године, у доба Лоренца Саламона: „Accesit Primus cum sociis, ut visitaret capellam Sancti Nicolai confraternitatis nautarum, et celebrata missa de more, Interrogavit quis essent edificatores et patroni prefatae Capellae. Illustris Dominus Marianus Bucchia, qui eam dotavit et edificavit quondam Dominus Triphon Bucchia et nunc patroni pretendunt etsi descendentes ex illa linea, si ipse Marianus Bucchia cum fratribus, ac dominus Teodoricus Bucchia, et dotatio in particulari facta fuit a quondam domina Belcha uxore de domini Triphonis et ab eius filiis prout apparet in instrumento confecto de anno 1352 per manus ser Bartolomei Andreae de Tribus Basilicis Padovani tunc notarii Comunitatis Catharensis, et ad presens reperitur registratum in cancelaria Comunitatis in libro diversorum sub clarissimo domino Laurentio Salamoni die ultima octobris 1543 propter quod instrumentum tenentur fratres conventus sancti Francisci conventualium celebrare unam missam quotidie, ad ususque minimum celebrant et super hoc proclamatum fuit sub diversis episcopis reverendissimo domino Triphoni Bisantio, ac illustrissimo domino Hieronimo Bucchia, et ut habetur in visitatione regionis de Zuppa prefati fratres tentur cantum vesperum in vigilia sancti Nicolai, et in die missa”. (I Stјepчевић, *Katedrala Sv. Tripuna u Kotoru*, 69, 103 нар. 371; Бискупски архив Котор, *Curia episcopalis*, XI, 93).

⁹ *Liber fraternitatis divi Nicolai marinariorum de Catharo*, fototipско издање са транскрипцијом i преводом, Kotor 2009, 25–26 (original), 37–40 (transkripcija); V. Živković, „Kult Svetog Nikole u religijskoj praksi XIV–XVI vijeka”, *Međunarodni naučni skup: Dvanaest vjekova bokeljske mornarice, Zbornik radova*, Kotor 2010, 95–102.

¹⁰ I. Lalošević, „Crkva Svetog Nikole mornara u Kotoru”, *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* 33/34 (1985–1986), 91–97; S. Vučenović, *Graditeljstvo Kotora*, Kotor 2012, 117. У кафе-бару *Cesare* и данас се могу видјети њени остаци. Када је у XIX вијеку братовштина била укинута, њен главни олтар пренесен је у Цркву Госпе од Здравља, а звоно и данас одбројава вријеме на градском сату.

¹¹ У писаној грађи помињу се: Црква Св. Николе од Вртова (први помен 1289. год.), Црква Св. Николе од Ријеке коју је 1344. године саградио Никола Бућа, поменућа Црква посвећена Св. Николи коју је саградио Трипун Бућа, Црква Св. Николе саграђена 1540. године заједно са самостаном доминиканаца, Црква Св. Николе изграђена почетком XX вијека – православна (I. Stјepчевић, *Katedrala Sv. Tripuna*, 68–69, 71). Осим у самом Котору, Которани су храмове посвећене овом светитељу градили и у мјестима гдје су имали своје трговачке колоније. Познато је да је у Новом Брду, током осме деценије XIV вијека, неки Которанин саградио цркву посвећену Св. Николи. Она је требало да задовољи вјерске потребе римокатоличког становништва Новог Брда у годинама после Маричке битке, када су Турци почели да нападају новобрдско подручје (M. Gogić, „Rimokatolička župa Novoga Brda u poznom srednjem vijeku”, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 56 (2016), 1–26.

Циво наступа и као прокуратор у име свог брата Луке, додјељује капели Цркве Св. Николе у Котору објекте и земљиште. Из садржине исправе види се да се у том тренутку Црква Св. Николе са капелом налазила у власништву фрањеваца, односно самостана Св. Фрање. Може се поуздано претпоставити да им је била намијењена у вријеме док је грађена.

Садржина исправе од 4. јануара 1352. године говори да је у питању тестамент који се односио на завештање *pro remedio animae*. Тај облик побожности био је распрострањен у средњовјековном Котору. У његовој основи налазиле су се молитве и мисе за умрле, за које су састављачи тестамена завјештавали новчана или материјална средства.¹² У овом случају радило се о даривању двије куће и земљишног посједа, уз јасно и прецизно навођење поријекла те имовине и њеног положаја у Котору. У питању су куће које су раније припадале Радогосту и златару Никоју, док је додијељени земљишни посјед раније било власништво Драга Балдуиновог. Которски нотар, као и у другим случајевима када су прилагани посједи и објекти, био је врло прецизан у лоцирању кућа и земљишта који су били додијељени фрањевцима. Сва та добра уступају се са свом припадајућом имовином, без могућности да им то даривање неко оспори, што говори да над објектима није постојало неко потраживање. Заузврат, припадници овог монашког реда били су дужни да служе мису за душу Трипа, ктитора цркве, његове жене Белче и других њихових предака. Величина учињеног даривања утицала је на прописивање обавезе да се миса члановима породице Бућа служи сваки дан, када су фрањевци били у могућности. Овај чин даривања из јануара 1352. године имао је велики значај, што се види из присуства истакнутих чланова реда Мале браће. Даривање имовине извршено је у присуству фратра Михаила, представника провинције Славоније, и многих других припадника тог реда, од којих је поименице, у статусу гвардијана, наведен само Стефан.

Формулација *pro deuotione Capellae nostrae Sancti Nicolai ordinis Fratrum Minorum dictae ecclesiae* сугерише да се даривање кућа и посједа тичало Цркве Св. Николе, у оквиру које је постојала капела. Постојање капеле Цркве Св. Николе налази потврду и у наставку исправе гдје се каже да мису служе *in dicta capella nostra etc.* Капела ове цркве и њени капелани помињу се у уговору из априла 1453. године, којим се црква уступала Братовштини морнара. У том документу стоји да је капела била власништво самостана Св. Фрање, али и то да све што је приложено у корист наследника цркве припада фрањевцима, чије се власништво над црквом не доводи у питање. Поменути уговором било је предвиђено да наследницима оснивача цркве припада гробница пред великим олтаром, али су је могли користити и морнари. Осим ње, предвиђена је била могућност градње још три гробнице у капели.¹³ Ови наводи из уговора о постојању гробница потврђени су материјалним дока-

¹² Детаљно о овој манифестацији побожности у Котору током прве половине XIV вијеку, гдје су изнијети примјери даривања фрањевцима видјети: В. Живковић, *Религиозност и уметност у Котору XIV–XVI век*, 151–163; Иста, *Летаји PRO ANIMA, Тестаментни Которана (1326–1337)*, Београд 2020. О даривању некретнина црквама које су у средњовјековном Котору чиниле жене видјети: L. Blehova Čelebić, *Žene srednjovjekovnog Kotora*, Podgorica 2002, 279–280.

¹³ *Liber fraternitatis divi Nicolai marinariorum de Catharo*, 26 (оригинал), 39, 40 (транскрипција).

зима. Приликом археолошких истраживања Цркве Св. Николе морнара пронађени су остаци четири гроба: један се налазио централно испред саме апсиде, док су три гроба била смјештена по средини цркве.¹⁴

Исправа о чину даривања из јануара 1352. године, како стоји у њој, сачињена је у два примјерка, један намијењен породици Бућа, а други фрањевачкој заједници у Котору. Исправу је саставио которски нотар *Bartholomaeus Andreae de Tribus Basilicis de Padua*. Расположива изворна грађа казује да је он дужност которског нотара вршио у периоду 1350–1356.¹⁵

У вријеме када се одвијало додјелјивање посједа Цркви Св. Николе, на челу которске епископије налазио се фрањевац Адам (1349–1352). Нема сумње да је његова припадност фрањевцима имала утицаја на доношење одлуке о овом даривању, а могуће и да је за вријеме његовог епископата и сама црква изграђена и додијелјена фрањевцима.¹⁶ Њега је наслиједио Домније II (1352–1368), такође фрањевац, за вријеме чијег епископата је додатно учвршћен положај фрањеваца у Котору. Познато је да су 15. маја 1353. године которски фрањевци од тадашње организације морнара добили Цркву Св. Николе од Вртова. Њу је саградила и донирала племићка кућа Драго, а налазила се ван града. Том чину присуствовао је наведени которски епископ, као и истакнути чланови овог монашког реда – кустос провинције Далмације и генерални викар фрањевачког реда.¹⁷ Стицањем Цркве Св. Николе од Вртова, као и неколико година раније истоимене цркве чији су патрони били припадници породице Бућа, оснажен је положај фрањеваца у Котору. То ће бити настављено и у наредном периоду. Писци дјела *Illyricum sacrum* доносе документ којим је папа Урбан V, децембра 1364. године, на молбу комуне, овластио епископа Домнија II да о трошку града припадницама реда клариса сагради самостан на остацима некадашњег бенедиктинског манастира у граду, што је и учињено подизањем самостана Св. Кларе. Иначе, током прве половине XIV вијека припаднице тог реда боравиле су у самостану, за који је изнијето мишљење да се налазио ван града.¹⁸

*
* *
*

Породица Трипа Буће и његови наследници, патрони наведене Цркве Св. Николе, добро је позната у историјској науци. Трипо (*Triphonus*, *Tripicus*, *Tripe*) Бућа припадао је најистакнутијим члановима властеоског рода Буће и уопште которског племства прве половине XIV вијека. Био је у служби српских владара, гдје се први пут помиње 1308. године. Тада су он и Дубров-

¹⁴ I. Lalošević, „Crkva Svetog Nikole mornara u Kotoru”, 94.

¹⁵ Н. Фејић, „Которска канцеларија у средњем веку”, *ИЧ XXVII* (1980), 5–62, 38–39.

¹⁶ D. Farlati, J. Coleti, *Illyricum sacrum VI*, 448; L. Blehova Čelebić, *Hrišćanstvo u Boki 1200–1500*, 52.

¹⁷ D. Farlati, J. Coleti, *Illyricum sacrum VI*, 449; *Liber fraternitatis divi Nicolai marinarii de Catharo*, Pogovor, 157 (M. Milošević, J. Antović). Црква Св. Николе од Вртова предата је 1445. године фрањевцима Св. Бернадрина, оставши у њиховом посједу до 1551. год. (I. Stjepčević, *Katedrala Sv. Tripuna*, 68).

¹⁸ D. Farlati, J. Coleti, *Illyricum sacrum VI*, 451; В. Живковић, „Култ Свете Кларе у Котору (XIV–XVI век)”, *Историјски записи* 1–2 (2009), 97–107.

чанин *Marcus de Lucari* наведени као *nuncii et procuratores magnifici principis domini Urosii, Dei gratia Rassie* код Карла Валоа, брата француског краља. У истом статусу, наводио се и наредних година као особа која је узела учешћа у уступању Пељешца и Стона Дубровчанима и као личност која је у владарево име од дубровачке комуне преузимала новац на име светодимитарског дохотка.¹⁹ Он се, заједно са Томом, сином Павла Томе, као краљев службеник помиње у недатираној статутарној одредби, којом се прописује да су њих двојица, док бораве на владаревом двору, дужни да надокнаде штету коју би Которанин претрпио ако би био опљачкан, оробљен или затворен од стране српског владара, уз плаћање глобе владару и оштећеном.²⁰

У сачуваној дубровачкој архивској грађи као пословни човјек први пут се помиње 1306. године, да би се помињао и наредних деценија.²¹ Которска канцеларијско-нотарска грађа из периода 1327–1336. године садржи већи број података о њему. Трипо Бућа јавља се у њој као истакнути пословни човјек, првенствено као кредитор, а затим и као власник већег броја кућа и земљишних посједа, а што потврђује и садржина ове исправе. Одржавао је привредне везе са дубровачким и талијанским трговцима, ширећи своје везе и на унутрашњост Балкана. Та грађа прве половине XIV вијека нуди податке о његовим пословним везама са људима који се у исправи из 1352. године наводе као ранији посједници кућа и земљишта, а који се њоме дарују капели Цркве Св. Николе. Тако је Трипо Бућа пословао са Радогостом Дудићем, који му је дуговао велике суме новца, као и златар Никоје. Такође, имао је пословне везе и са породицом Драго.²² Врло вјероватно да су, као резултат неких од тих пословних активности, некретнине које се помињу у исправи и прилажу капели цркве постале власништво Трипа Буће и његове породице. Имовина Трипа Буће помиње се и у Статуту града Котора. У одредби из априла 1346. године, која се односи на забрану садње винограда на неким мјестима, наводи се јавни пут (*via publica*) који је ишао под Градец до Црног плата *infra terras Triphonis de Buchiae*.²³ Могуће је да се овдје управо ради о земљишном посједу на којем се налазила кућа која је јануара 1352. године поклоњена капели, раније у власништву Радогоста. Јануара 1352. године није више био у животу.

¹⁹ М. Накић, „Трипе Бућић которски властелин и дипломата средњовјековне Србије”, *ИГ 4* (1954), 3–33; И. Манкен, *Дубровачки њаџрицијаји у XIV веку*, Београд 1960, 162, 433; *Историја српског народа I*, 457, Београд 1994², 457 (С. Ћирковић).

²⁰ *Statuta Civitatis Cathari*, Cap CCCXXVI (De commorantibus in Curia facientibus damnuni alicui), 243–244. Руски историчар О. О. Марков сматра да је ова одредба из 1312–1326. године (О. О. Марков, „Статут гор. Котора (Опитељ изследовања њего историје и источничков)”, *Записки Русскога научнога Института в Белграде*, I Београд 1930, 122), док су приређивачи превода Статута Котора мишљења да је ова одредба могла настати и до 1329. године када је Тома Павла Томиног саставио тестамент (*Statut grada Kotor II, prevod originala iz 1616. godine sa naučnim aparatom*, Kotor 2009, 18). О Томи Павла Томиног видјети: М. Маловић Ђукић, „Которски властелин Тома Павла Тома”, *ИЧ XLVIII* (2001), 59–72.

²¹ И. Манкен, *Дубровачки њаџрицијаји у XIV веку*, 163, 202, 430, 460–461.

²² А. Mayer, *Monumenta Catharensia I*, Zagreb 1951, № 69, 282, 402, 1299; А. Mayer, *Monumenta Catharensia II*, Zagreb 1981, № 451, 511; Ј. Martinović, *Socijalno-ekonomska struktura društva u Kotoru prve polovine XIV vijeka*, Kotor 2017, 34–38.

²³ *Statuta Civitatis Cathari*, Cap CCCXXIX (De vineis non plantandis in certis locis), 247–248.

Трипов син Павле такође се бавио бројним пословним активностима у Котору, Дубровнику и Венецији.²⁴ Џиве и Лука који су живјели у Дубровнику, ожењени тамошњим племкињама, такође су били пословни људи.²⁵ Када се зна да су ова двојица живјели у Дубровнику јаснији постаје уводни дио исправе из јануара 1352. године, гдје стоји да Џиве даје сагласност за даривање и у име свога брата Луке, који тим поводом вјероватно није долазио у Котор. Четврти син Трипа Буће, Петар, не помиње се у исправи из јануара 1352. године. Он се срета у мањем броју канцеларијско-нотарских исправа прве половине XIV вијека, и као особа која је током четврте деценије XIV вијека за српског краља у Дубровнику куповала тканине.²⁶ Сва четири сина Трипа Буће имала су 1361. године дубровачко грађанство.²⁷ Ова племићка породица, *Trippicus Bucha* и његови синови *Paulus, Petrus Johannes* и *Lucas* помињу се као носиоци земљишних посједа на простору Грбља, након што је октобра 1307. године дошло до његове подјеле, пошто је краљ Милутин уступио ту плодну област которској комуни. Припадници ове породице добили су одређени број карата у двадесет другом жријебу Горњег Грбља.²⁸

Међу особама које су априла 1453. године присуствовале чину предаје Цркве Св. Николе Братовштине морнара, поред представника те организације и припадника фрањевачког реда, као *hereditarii et fundatores Ecclesiae Sancti Nicolai* наведени су поједини чланови породице Бућа.²⁹ У родословном стаблу наследника Трипа Буће, који доноси Ирмгард Манкен, могу се препознати неки од потомака његових синова који су присуствовали том чину додјељивања Цркве Св. Николе Братовштине морнара.³⁰

Неколико година након овог уступања цркве донесене су нове мјере којима се уређивао положај ове цркве. Декретом бискупа Фасеола из 1458.

²⁴ И. Манкен, *Дубровачки њаџрицијай у XIV веку*, 164–165, 434; Р. Ђук, *Србија и Венеција у XIV и XV веку*, Београд 1985, 154, 174; Ј. Martinović, *Socijalno-ekonomска структура друштва и Котору прве половине XIV вијека*, 38–40; Дубровчани су истицали његове заслуге у вријеме када је тај град током седме деценије XIV вијека био у сукобу са Котором. О тим догађајима видјети: *Историја Црне Горе II/2*, Титоград 1970, 9–16 (С. Ђирковић).

²⁵ Р. Ђук, *Србија и Венеција у XIV и XV веку*, 155–156, 174; Ј. Martinović, *Socijalno-ekonomска структура друштва и Котору прве половине XIV вијека*, 40–41. О неким од њихових потомака видјети: Д. Динић Кнежевић, *Миџрације сѣановниџиџва из јужнословенских земаља у Дубровник током средњеје века*, Нови Сад 1995; М. Маловић Ђукић, „Јован Бућа, которски властелин (XIV–XV век)”, *Зборник радова у частџ академику Десанки Ковачевић Којић*, Бања Лука 2015, 381–390.

²⁶ Р. Ђук, *Србија и Венеција у XIV и XV веку*, 122; Ј. Martinović, *Socijalno-ekonomска структура друштва и Котору прве половине XIV вијека*, 38.

²⁷ И. Манкен, *Дубровачки њаџрицијай у XIV веку*, 165.

²⁸ *Znanstvena knjižnica Zadar, ms. 820, Catasticum novum partis superioris et inferiores zuppe de Gerbili*, 66r. О овом рукопису и подјели Грбља видјети: М. Nežirović, „Da li je jedan rukopis iz Zadra iz 1429. godine izvor katastika Liber Legiptionum župe Grbalj?”, *Radovi FF u Sarajevu* 12 (2002), 209–223; М. Маловић-Ђукић, „Котор и подела Грбља у средњем веку”, *Прогнозно џланирање у југоисточној Европи (го Другој свејској раји)*, ур. Б. Миљковић Катић, Београд 2011, 285–304.

²⁹ *Liber fraternitatis divi Nicolai marinariorum de Catharo*, 25r (оригинал), 38 (транскрипција); V. Živković, *Kult Svetog Nikole u religijskoј praksi XIV–XVI vijeka*, 96.

³⁰ И. Манкен, *Дубровачки њаџрицијай у XIV веку II*, Генеалогске табле, Београд 1960, XIV ВУСНІА. Имена чланова породице Бућа, а које се помињу у уговору из априла 1453. године јесу додатна основа за допуну постојећег генеалогског стабла потомака Трипа Буће.

године, који се налази у Бискупском архиву, дозвољава се да се у Цркви Св. Николе „одвија вјерски живот као у другим црквама и славе сви благодети”. Очито да су се до тог периода њена намјена и коришћење на неки начин разликовали од других цркава. Помен ове цркве налази се и у бискупском катастику, гдје се каже да ће папским опроштајем казне екскомуникације бити ослобођени они који посјете Цркву Св. Николе, помолe се и дају неки прилог.³¹

ПРИЛОГ

Текст исправе од 4. јануара 1352. године којом се капели Цркве Св. Николе у Котору додјељује непокретна имовина:

In Christi nomine amin. Anno eiusdem nativitatatis MCCCCLII die IV januarii. Ego Belze uxor quondam Triphonis Bucchia una cum filiis meis Paulo et Zive, et ego Zive praedictus quam procuratorio nomine fratris mei Lucae quam meo nomine habens ad haec spetiale mandatum damus, et concedimus pro deuotione Capellae nostrae Sancti Nicolai ordinis Fratrum Minorum dictae ecclesiae domum nostram de hereditate que fuit Radogosti super vias publicas (1) et coniuncta cum domo filiorum Joannis. Item sibi damus domum que fuit Nicor (sic!) Aurificis de hereditate coniuncta cum domo uxoris Nicolae Piscatoris et iuxta domum olim Thomae Burgonis. Item damus dicto ordini territorium nostrum quod fuit Dragonis Balduini de hereditate iuxta domum Mathaei Jacogna, et subtus domum Braiani de Belute que omnia praedicta sibi damus segura, et scalmniata cum omnibus pertinentiis et proprietatibus suis, super nos, et omnia bona nostra cum tali conditione, quod fratres dicti conventus teneantur omni die in perpetuum celebrare unam missam in dicta capella nostra dum dicatorum fratrum possibilitas adherit pro anima patris nostri et matris nostrae, ac nostrorum defunctorum, ad haec praesentibus, et consentientibus fratre Michaele Sclavoniae provinciali, fratre Stephano Guardiano dicti ordinis cum multis aliis fratribus conventus. Et de hoc autem sunt duae cartae similes. Actum Cathari in praesentiam iurati iudicis Gregorii Iliae Dragonis, et (2) auditoris Petri Nicolai Bucchiae.

Ego Bartholomaeus Andreae de Tribus Basilicis de Padua Publicus Imperiali auctoritate notarius nunc communis Cathari iuratus notarius hiis omnibus interfui rogatus scribere, scripsi et publicavi.

Ex libro illustrissimi Laurentii Salamono rectoris et provisoris ad kartas 268 t. (3)

(Архив ХАЗУ у Загребу, Збирка хрватско-латиничких рукописа и кодекса, *Memorie sulle Bocche di Cattaro concernenti il Culto*, I. d 54., св. I. Бројеви у заградама означавају странице преписа документа у рукопису, не и самог рукописа).

³¹ L. Blehova Čelebić, *Hrišćanstvo u Boki 1200–1500*, 254–255.

ЗАХВАЛНОСТ

Рад је настао као резултат активности на реализацији научног пројекта „Слио МАР-Срна Гора на политичкој и културној мапи Европе” који финансира Министарство науке Црне Горе.

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Dr. MILJAN GOGIĆ, Research Associate
University of Montenegro
Historical Institute
Bulevar revolucije 5, Podgorica, Montenegro
E-mail: miljan.g@ucg.ac.me

A DONATION OF THE FRANCISCANS IN KOTOR
IN THE MID-14TH CENTURY

SUMMARY: In the middle of the 14th century, the Kotor nobleman Tripo Buća, a prominent businessman and diplomat of Serbian rulers, built a church dedicated to St. Nicholas, intended for the members of the Franciscan monastic order. The church was located between today's palaces of Pima and Bizanti. In January 1352, his wife Belča, together with her sons Pavle and Dživa, the well-known businessmen of the time, donated two houses and land to that church. The document that speaks about that clearly and precisely states the origin of that property, as well as the place where that property is located in Kotor. In return, the Franciscans were obliged to serve daily Mass in the chapel of the church of St. Nicholas for the souls of Tripo, Belča, and other deceased. It was a gift *pro remedio animae*, characteristic of the Middle Ages. The Church of St. Nicholas, built by Tripo Buća, was handed over to the Brotherhood of Boka Kotorska Seamen in 1453, as stated in the Statute of that brotherhood from 1463. That is why it is mentioned in the sources as the church of St. Nicholas the Sailor. According to the right of patronage, members of the Buća family from Kotor, including the descendants of the sons of Tripo Buća, the founder of the church, attended the act of giving. The contract on the handing over of the church to the Brotherhood of Boka Kotorska Seamen provided that there could be a total of four graves in the chapel of that church. This information about the number of gravesites in the church was confirmed by the results of archeological research in the church interior.

KEYWORDS: Church of St. Nicholas, Franciscans, Kotor, Tripo Buća, Belča